

Moeilijke teksten in de Brief aan de Hebreeënen

Leert deze Brief de onzekerheid van behoudenis?

Voor veel gelovigen is vooral de Brief aan de Hebreeënen moeilijk als het gaat over ons thema. Mensen die staan voor de mogelijkheid van geloofsafval bij Gods kinderen, steunen hun theorieën vaak met verzen uit Hebreeënen. Daarbij houden ze geen rekening met het karakter van deze Brief en lezen de Bijbeltekst niet nauwkeurig, waardoor er ook een onzorgvuldige uitleg wordt gegeven. Daarom moeten we ons speciaal met deze teksten bezighouden. Vandaar dat ik hier graag kort de achtergrond van deze Brief schilder.

De Hebreeënen waren, zoals de naam al aangeeft, Joden in het Beloofde Land, die zich in de begintijd met duizenden hadden bekeerd tot het Christendom (Hand. 2:41, 4:4, 5:14, 21:20). Ze hadden aanvankelijk nog niet volledig gebroken met de wet en de tempel in Jeruzalem, zoals wel blijkt uit het Boek Handelingen. Onder hen waren blijkbaar ook veel meelopers, die weliswaar diep onder de indruk waren van deze nieuwe leer, maar zich niet werkelijk hadden bekeerd. Al snel kwamen vervolgingen op van de kant van hun volksgenoten (Hand. 8:1-3, 11:19, 12:1-3, 1 Thess. 2:14, Hebr. 10:32-34, 12:4-11). Deze vervolgingen waren één van de meest essentiële redenen waardoor de Hebreeënen moedeloos en krachteloos werden (Hebr. 5:11, 6:12). Verschillenden onder hen overwogen blijkbaar om weer terug te keren tot het Jodendom, omdat het hun nu slechter verging dan voorheen!

Daarom vinden we in deze Brief zo veel vermaningen om te volharden en het geloof vast te houden (Hebr. 2:1, 3:6, 14, 6:11, 10:23, 35-36, 13:7). De schrijver stelt hun ook meer dan eens voor wat het betekent, wanneer iemand die als Jood een keus voor het geloof in het evangelie van Christus heeft gemaakt, weer van deze geloofswaarheid afvalt en terugkeert naar het Jodendom.

Anderzijds worden de gelovigen meer dan eens met bijzonder bemoedigende woorden aangesproken (Hebr. 6:9, 10:32-39). Het feit dat deze aansporingen meteen na de vermaningen worden uitgesproken, laat zien dat de schrijver niet denkt aan een verlorengaar van de gelovigen, maar met de vermaningen en waarschuwingen appelleert aan de verantwoordelijkheid van hen die Christus belijden.

Hebreeënen 2:1: afdrijven

‘Daarom moeten wij te meer vasthouden aan wat wij gehoord hebben, opdat wij niet misschien afdrijven’.

Allereerst is het belangrijk om te zien dat hier (net zoals bij de meeste vergelijkbare teksten) niet een individu wordt aangesproken, maar een hele groep personen (‘wij’ resp. ‘u’). Hoe het er bij individuele mensen in het hart uit ziet, staat hier niet ter discussie. Hier wordt alleen benadrukt dat allen iets gehoord hebben waarop ze moeten letten, om afdrijven te voorkomen. Herinner u dat er te midden van de werkelijk bekeerde Joden ook meelopers waren. Maar hier wordt geen

verschil tussen hen gemaakt. Allemaal samen worden ze aangesproken, omdat ze zichzelf allemaal door de uiterlijke belijdenis dat ze een Christen zijn, onder dezelfde verantwoordelijkheid voor God hebben geplaatst. Wie let op het gehoorde, zal voor afglijden bewaard blijven. Maar wie geen leven uit God heeft, kan bij verdrukking of vervolging gemakkelijk afglijden. Daarvoor waarschuwt dit vers ons. Dat hier ware gelovigen bedoeld zouden zijn, is een pure hypothese waarvoor de Bijbeltekst geen enkele basis biedt.

Hebreeën 3:12; 6:4-8: afvallen

Ook de beide gedeelten in Hebreeën 3:12 en 6:4-8, die al veel gelovigen in nood hebben gebracht, slaan niet op ware kinderen van God, maar op de al genoemde Joodse meelopers. 'Ziet toe, broeders, dat niet misschien in iemand van u een boos, ongelovig hart zij, om af te vallen van de levende God' (Hebr. 3:12).

De meelopers, die te midden van de ware Christenen leefden, worden hier vergeleken met het ongelovige en weerspannige deel van het volk Israël in de woestijn. Wanneer zij onder druk van de vervolgingen hun belijdenis voor Jezus Christus opgaven en terugkeerden naar het Jodendom, keerden ze zich tegelijk ook van God af. Want door werken van de wet kan niemand voor God gerechtvaardigd worden (zie Rom. 3:20). Alleen bij zulke mensen kan er gesproken worden over een boos hart vol ongelof. In tegenstelling daarmee is het hart van een wedergeboren mens altijd door God gereinigd, door het geloof (hoofdstuk 3:12, zie ook Hand. 15:9). Afvallen van de levende God is een volkomen afkeer van de enige ware God.

Zo is het ook in hoofdstuk 6. Het is een dwaalweg de moeilijkheden uit de weg te gaan door weer terug te keren naar de Joodse religie. De wet als 'tuchtmeester tot op Christus' (Gal. 3:24) en de deels daaraan aansluitende leringen van de Heer Jezus in Zijn leven op aarde vóór het verlossingswerk worden hier 'het woord van het begin van Christus' genoemd. Als geloofsbasis horen ze allebei bij het verleden, en daarom moeten we ze achterlaten. Dingen die de Joden bekend waren, zoals berouw over dode werken, het geloof in God, de leer van wassingen en handenoplegging, de opstanding van de doden en het eeuwige oordeel, hebben weliswaar hun plek in Gods Woord, maar toch vormen ze niet de basis van het Christelijke geloof. Dat geloof stelt ons Christus en Zijn volkomen verlossingswerk als grondslag en middelpunt voor (verzen 1-2). We kennen pas volle groei, wanneer we dit in het geloof aannemen, en het was de wens van de schrijver van deze Brief om daarin te volharden (vers 3).

In de verzen 4-6 worden mensen beschreven die alle zegeningen van het Christendom hebben beleefd, maar die niet opnieuw geboren en met de Heilige Geest verzegeld waren. *'Want het is onmogelijk, hen die eens verlicht zijn geweest en de hemelse gave gesmaakt hebben en deelgenoten van de Heilige Geest geworden zijn, en het goede woord van God en de krachten van de komende eeuw gesmaakt hebben, en afgefallen zijn, nog eens te vernieuwen tot bekering, daar zij voor zichzelf de Zoon van God kruisigen en openlijk te schande maken'* (Hebr. 6:4-6).

Deze mensen waren verlicht geweest, maar ze waren niet door een persoonlijk geloof in Christus 'licht in de Heer' en 'kinderen van het licht' geworden (zie Joh. 1:9, Ef. 5:8). Ze hadden de verheerlijkte Christus als de hemelse gave gesmaakt, dus geproefd. Maar ze hadden niet in Hem en Zijn verlossingswerk geloofd en zo (zoals we lezen in Joh. 6:53) 'Zijn vlees gegeten en Zijn bloed gedronken' om eeuwig leven te ontvangen. Ze waren deelgenoten van de Heilige Geest geworden. Dat betekent: ze hadden Zijn werking meegemaakt, ze hadden beleefd hoe Hij om hen heen krachtig werkte, maar zonder dat ze persoonlijk 'uit de Geest geboren' waren en Hem als zegel en onderpand hadden ontvangen (zie Joh. 3:6,8; Ef. 1:13). Tot slot hadden ze 'het goede woord van God en de krachten van de komende eeuw gesmaakt' – maar we lezen niet dat ze ernst gemaakt hadden en het evangelie daadwerkelijk hadden geloofd (zie Matth. 7:22; Mark. 4:14-20)!

Deze vérgaande ervaringen zijn niet identiek aan de wedergeboorte en de vruchten van het nieuwe leven. Maar wanneer ze ondanks die ervaringen de belijdenis van Christus opgaven om terug te keren naar het Jodendom, dan was dat afval van God Zelf. Het gaat hier om mensen die uit de Joodse religie van de wet tot het Christendom gekomen waren en de zegeningen daarvan hadden leren kennen zonder zich te bekeren, en die vervolgens die zegeningen verwierpen. Voor zulke mensen was er geen berouw en geen genade meer mogelijk. Tegelijk met het Christendom verwierpen zij ook Christus en kruisigden Hem in zekere zin voor de tweede keer. We hebben hier dus te maken met een situatie die historisch gezien uniek is. Voor deze mensen, die het Jodendom terecht hadden opgegeven, maar nu het Christendom onterecht verwierpen – voor zulke mensen was er geen speciale derde weg of middelweg tot verlossing. Ze waren verloren door eigen schuld!

Deze afvallige Joden mogen beslist niet op één niveau geplaatst worden met Christenen die in zonde zijn gevallen of er zelfs in leven, hoe ernstig dat ook is. Wanneer een kind van God een misstap begaat of afwijkt van de waarheid, spreekt Gods Woord namelijk heel anders: 'Broeders, zelfs als iemand door een overtreding overvallen wordt, brengt gij die geestelijk zijt zo iemand terecht in de geest van zachtmoedigheid, ziende op uzelf, opdat ook gij niet in verzoeking komt' (Gal. 6:1), en: 'Mijn broeders, als iemand onder u van de waarheid afdwaalt en een ander brengt hem terug, weet dan dat wie een zondaar van zijn dwaalweg terugbrengt, een ziel van de dood redden en een menigte van zonden bedekken zal' (Jak. 5:20).

Hebreeën 10:26-31: moedwillig zondigen

Ook Hebreeën 10:26-31 wordt vaak aangehaald als bewijs dat een gelovige toch weer verloren kan gaan. Maar deze verzen hebben dezelfde achtergrond die we al besproken hebben. Telkens weer wijst de schrijver in deze Brief op hetzelfde gevaar en op de eeuwige gevolgen ervan.

In hoofdstuk 10 gaat het allereerst om het wegblijven uit de samenkomsten van de gelovigen. Dat is vaak de eerste zichtbare stap voor het totale loslaten van de Christelijke belijdenis (vers

25). Dan gaat de schrijver verder: ‘Want als wij moedwillig zondigen, nadat wij de kennis van de waarheid ontvangen hebben, blijft er geen slachtoffer voor de zonden meer over, maar een vreselijke verwachting van het oordeel en de felheid van het vuur, dat de tegenstanders zal verslinden. Iemand die de wet van Mozes verworpen heeft, sterft zonder barmhartigheid op het woord van twee of drie getuigen; hoeveel zwaarder straf, meent gij, zal hij waard geacht worden die de Zoon van God met voeten heeft getreden en het bloed van het verbond waardoor hij geheiligd was, onrein geacht en de Geest van genade gesmaad heeft?’

Zoals uit de vermelding van de wet van de Sinaï wel blijkt, worden ook hier Joden aangesproken die uiterlijk hadden gekozen voor het Christelijke geloof. Een Jood die had beleden de waarde te kennen van het offer van Christus, om het vervolgens weer op te geven, kon tot geen enkel ander offer de toevlucht meer nemen. En het offer van Christus kan ook niet worden herhaald. Voor zo iemand was er eenvoudigweg geen ander offer meer, maar alleen de vreselijke verwachting van het eeuwige oordeel. Zo’n belijder die de waarheid had gekend en weer had verlaten in plaats van zich te bekeren, nam daardoor openlijk het karakter van een vijand en tegenstander van God aan.

Wanneer het al waar was dat iedereen die de wet van Mozes verachtte, zonder barmhartigheid moest sterven, wat was dan de straf voor zo’n Jood? Wat had een Jood te verwachten die de Zoon van God met voeten had getreden, die het bloed van het verbond had veracht waardoor hij uiterlijk geheiligd was (d.w.z. voor God apart gezet), en die de geest van de genade had gesmaad? Dat was niet alleen maar ongehoorzaamheid, hoe erg dat ook is; nee, het was een verachten van Gods genade die zich in Christus had geopenbaard om verloren mensen te redden. De verwerping van Christus’ offer was afval van het Christendom en wordt hier aangeduid als ‘moedwillig zondigen’. Dat staat op één niveau met het zondigen ‘met opgeheven hand’ in de wet van Sinaï. Voor deze zonden was er onder de wet geen offer en geen vergeving mogelijk, in tegenstelling tot zonden die per ongeluk, onbedoeld waren begaan (zie Lev. 5:15 en Deut. 15:30).

Sommige Bijbellezers hebben heel bijzondere problemen met de woorden ‘het bloed van het verbond waardoor hij geheiligd was’. Er wordt geredeneerd dat het hier alleen om gelovigen kan gaan. Maar betekent ‘heiligen’ dat werkelijk altijd? ‘Heiligen’ betekent in Gods Woord heel algemeen ‘afzonderen, apart zetten voor God’. Er zijn weliswaar Bijbelgedeelten waar ‘heiligen’ zonder meer op ware gelovigen slaat, zoals de context duidelijk maakt, bijvoorbeeld in 1 Korinthe 6:11: ‘Gij zijt afgewassen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd in de Naam van de Heer Jezus en door de Gesst van onze God’. Of in 1 Petrus 1:2: ‘(...) Uitverkorenen naar de voorkennis van God, de Vader, door heiliging van de Geest’.

Maar vaak betekent ‘heiligen’ ook dat iemand alleen maar op een uiterlijke manier voor God afgezonderd is. Het beste voorbeeld daarvan is 1 Korinthe 7:14, waar een ongelovige man geheiligd wordt door zijn vrouw die zich bekeerd heeft. Daardoor is hij nog helemaal niet gered,

maar hij is uiterlijk in een relatie en op een terrein gebracht waar hij van de wereld afgezonderd is en de invloed van het levend makende Woord van God kan ervaren. Kinderen die in zo'n gezin geboren worden, zijn zelfs vanaf de geboorte heilig, hoewel zij zich evengoed persoonlijk moeten bekeren.

Van zo'n uiterlijke heiliging door het bloed van het verbond is ook hier in Hebreeën 10 sprake. Wie in geloof de toevlucht heeft genomen tot het bloed van Christus, wordt voor eeuwig voor God geheiligd en apart gezet (zie bijv. 1 Petr. 1:18-19). Maar daarover gaat het hier niet. Hier gaat het om het bloed als zegel en basis van het nieuwe verbond met het Joodse volk. Wie dat bloed veracht en bovendien de Zoon van God verachtelijk met voeten treedt, terwijl hij de Heilige Geest (de Geest van de genade) versmaadt, kan alleen maar een ongelovige zijn.

Arend Remmers